

JULIJE HÜHN.

U naše doba nastaju brojne tvrtke i nestaje ih nakon kraćeg ili duljeg opstanka, a za tren dva — kao da ni opstojale nisu! Nisu imale nikakova utjecaja na dalji razvitak, nisu ništa trajnijega ostavile iza sebe, sve kad bi to po prirodi njihova poslovanja bilo moguće. A među one, koje su i te kako djelovale na razvoj koje grane poslovanja spada svakako tvrtka Julija Hühna, koja je u kobnoj godini 1914. prestala opstojati. A napose zanima nas ta tvrtka, jer je bila u Zagrebu prva, koja je stvorila i ostavila dokumente svoje vrste za poznavanje prošlosti Zagreba u XIX. stoljeću, dokumente, koji počesto daleko više govore od pisanih spomenika. Najstarije fotografije tamo od g. 1860. dalje, koje nam pokazuju Zagreb i njegovu okolinu djela su Julija Hühna, iz njegove litografije izašle su i najstarije litografije Zagreba, koje su danas već veoma prorijeđene, tako da se pojedini komadi tek u pojedinim primjercima nalaze. A nije se tvrtka bavila samo Zagrebom: pomalo se osvrnula i na bližu i dalju okolicu, pa su i za poznavanje njeno ti radovi danas jedini dokumenti svoje vrste.

Dakako, bilo je i prije Hühna u Zagrebu fotografa, sve od reda stranci, kojima se do danas i trag zameo. A bili su dobri majstori, o čem može da posvjedoči i ovdje priložena fotografija Julija Hühna iz godine 1858., koju je načinio fotograf Pommer, tako izvršno, da bi čovjek lako povjerovao, da je to snimak kakvoća umjetničkoga portreta iz onoga doba. Treba se sjetiti, kako je kroz decenije kasnije ta vještina padala, tako da je tek najnovije doba potražilo nove puteve, vraćajući se zapravo starim smjerovima. A za soliditet tih radova govori najbolje odlično sačuvanje njihovo: taj je snimak učinjen pred sedamdeset i jednu godinu.

Hühn je rođen Nijemac iz Gere u kneževini Reuss ml. l. Mladost i djetinjstvo (rođio se g. 1830.) proboravio je u teškim prilikama; tek potporom dobrih ljudi, kojih se i kasnije u svojoj kratkoj autobiografiji sjeća, protukao se nekako kroz škole, prebilio tešku bolest i naučio glavno raditi i to samostalno raditi. Poslije dovršene trgovačke škole pođe u nauku u litografski zavod u svom rodnom mjestu, pa je tu kod Bornschein u. Löwe-a ostao još neko vrijeme, da pođe u Chemnitz, gdje je preko dvije godine ostao i tada krenuo u — Zagreb. Tu je stupio u litografiju Karla Albrechta (koju je osnovao u Varaždinu 1841. Jos. Platzer, pa je zagrebački zavod bio tek njegova filijalka), gdje je ostao do god. 1858. kad je svoju vlastitu litografiju osnovao, kasnije otvorio prvu papirnicu, a god. 1870. i vlastitu tiskaru u Bregovitoj ulici 12.

Oženio se 1860. s Ivanom Pichler, kćeri Zagreba, koja i danas nakon sedamdeset godina živi bistra i vedra. To je njegova najbolja saradnica, ona mu je pomogla, da mu se posao vanredno razvio, pa je poslovanje papirnice, koja je najdulje potrajala — sve do god. 1914. — ostalo do danas nezaboravljeno. Tiskara i litografija prešle su u druge ruke već god. 1900.

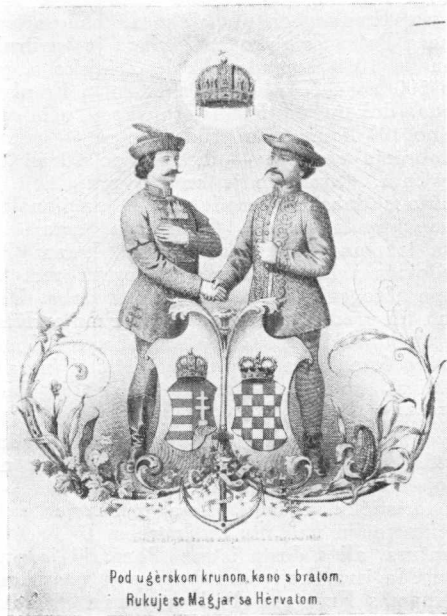
Odmah tako g. 1859. radi Hühn za »Neven«, pa izrađuje priloge za Kukuljevićev »Arhiv« i druge publikacije. Čini se, da je vrijeme od g. 1860. do g. 1865. bilo najpoletnije u radu Hühnovom za svoju novu domovinu, tu su nastala najvrijednija njegova djela, dok je kasnije briga za veliku porodicu (imao je sedmero djece, »alle wohlge-

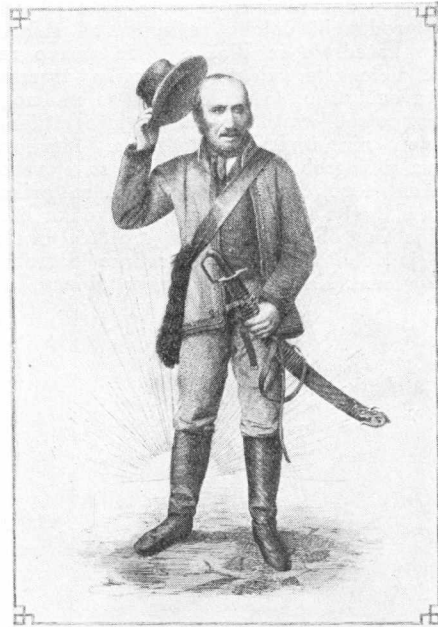
Julius Hühn (foto Pommer 1858.)

rathen und wohlerzogen«, od kojih dr. Kurt Hühn radi decenijama kao odličan liječnik, a Franjo Hühn vodio je i uzdigao trgovinu do one visine, na kojoj je bila do svojevoljnoga prestanka) skrenula rad u kolotečinu svagdašnjice.

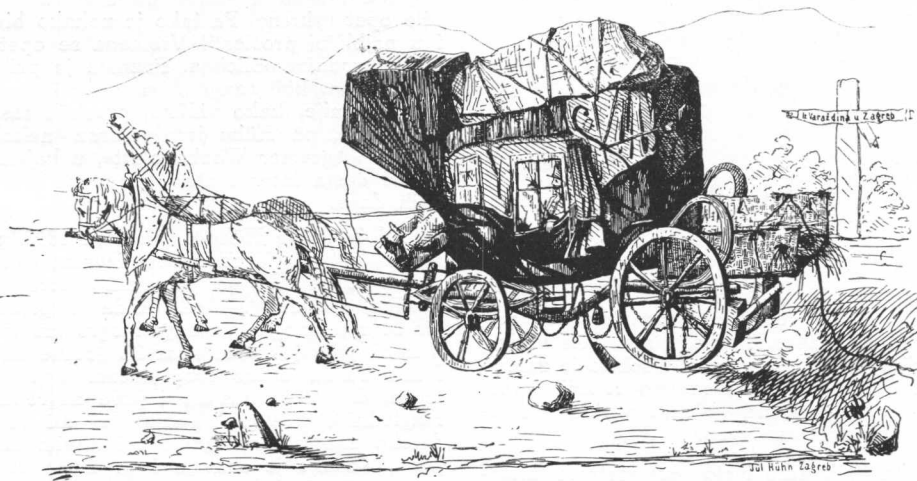
U god. 1860. načinio je Hühn izvrsne fotografije Zagreba i zagrebačke okolice, napose Kaptola i stare katedrale, koje su se dijelom i u negativima sačuvale. Do dana današnjega nije baš nikomu uspjelo da ih

Pod ugarskom krunom, keno s bratom,
Rukuje se Mađjar sa Hrvatom

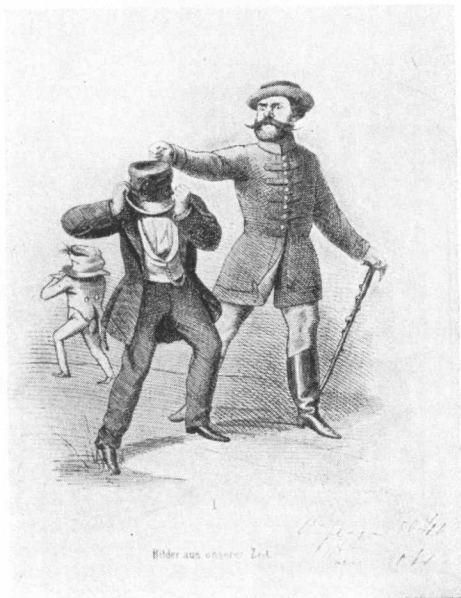

Dober dan gospon vujček... Čuli smo gospon vujček da bu-
du gospon premuš reštalaciju držali.....

Putovanje u Varaždin

umjetničkom kvalitetom dosegne, pa ni odličnom njegovom nasljedniku u tom poslu Ivanu Standlu. Napose se ističe snimka katedrale u dnevniku Hühnovom, koja je sada u reprodukciji daleko raširena, pa snimka stare katedrale iz Vlačke ulice, pravo remek djelo. Na žalost je nekoliko izvrsnih ploča sačuvano tako loše, da se ne mogu više upotrebljavati. Po tim je fotografijama učinjen niz izvrsnih litografija: Markova crkva u Zagrebu i stolna crkva sa sjeverozapada (1860), pa veliki tableau sa prikazima Zagreba g. 1861. Slabija je velika litografija Zagreba sa Save iz g. 1865. Nu u isto je doba snimio i litografirao Samobor (2 pogleda), Karlovac, pa veliki tableau Da-

Mržnja protiv cilindraša kao reakcija na apsolutizam pedesetih godina XIX. st. (Litografija Jul. Hühna 1860.)

ruvara (1862.), od kojeg sam tek dva primjerka još našao. Naklade nisu bile velike, a vrijeme je svoje učinilo. Osobito je zanimljiva litografija Dubovca, po risariji grofa Artura Nugenta, od koje se valjda tek jedan egzemplar sačuvao.

Hühn je izradio i cio niz portreta historijskih lica. Dakako, da je dao izvesti vrlo dobru litografiju bana Jelačića, a po njego-

voj smrti veliku litografiju u bojama: Ban Jelačić na odru. Umro 19. svibnja 1859. I ta je postala već danas veliki raritet. G. 1860. izdaje redom portrete Nikole Zrinjskog (i kasnije u većem formatu g. 1865.) Jurja Draškovića Trakošćanskoga, biskupa pečujškoga i gjurskoga, Nikole Zrinjskoga ml., Jurja Frankapana Trsatskoga, pa portret kneza Petra Zrinjskoga. Naklada je varirala između 1000 komada Nikole Zrinjskoga, pa po 500 kom. Nikole Zrinjskog ml. i Frankapana, dok je od Petra Zrinjskoga učinjeno samo 100 komada, a prodavale se — nakon odobrenja cenzure — komad po 20 ili 40 krajcara. Svakako je on bio prvi, koji je kušao s dobrim reprodukcijama nacionalne ljude popularizovati. Osim toga ostala su dva izvrsna fotografska snimka Ivana Kukuljevića i Lj. Vukotinića, prava remekdjela fotografske vještine onoga doba. Većinu tih predmeta predao je sin Franjo Hühn na čuvanje Muzeju Grada Zagreba. Ima i nekoliko fotografija savremenih ličnosti (na pr. Baltića), koji su se malne sasvim izgubili.

Hühn je kušao izdavati i političke i šaljive litografije, ali i to je samo u početku šezdesetih godina radio. Za uspomenu na svoje prvo putovanje u Varaždin izdao je humorističku crtariju, koja prikazuje putničku kočiju na putu iz Zagreba. Istina karikatura, ali s dosta istine. Poznatiji je prikaz Magjara, koji se rukuje pod ugarskom krunom s Hrvatom »Pod ugarskom krunom, kano brat s bratom — Rukuje se Madjar sa Hrvatom«. I taj je list izdan god. 1860., a bilješka na egzemplaru za cenzuru kaže, da je tih 100 komada bilo od nekuda naručeno. Najuspjelije je natucanje cilindra iz god. 1860., kad je cilindar kao simbol apsolutizma postao nemilice omražen, da kasnije opet uskrsne. Pa tako je nekako bivalo i u najbližoj prošlosti! Vremena se opetuju, ma u srodnim oblicima. Poznata je prikaza Turopoljca, koji samo sniva o »reštaracijama«. Kasnije, kako vidimo, prestaju sasvim te edicije, pa Hühn izdaje kroz nekoliko godina »Agramer Wochenblatt«, u kojem se nalazi dosta interesantne građe za kroniku onih dana.

Kad je Julije Hühn 1. oktobra 1896. preminuo, ostavio je za sobom izvrsno uređen zavod, a najdulje je potrajala uzorna papirnica, sve do g. 1914., kada je prestala, jer se nije moglo nasmagati ogromnu kiriju u kući, gdje je Hühn kroz 32 godine nakon Ivana Taitla držao svoj dućan. Spomenut treba, da su tu nastale i prve zagrebačke razglednice u 90tim godinama, ali te su daleko zaostale za prvim Hühnovim edicijama. Kasnije je dakako i tu Hühn stupio među najbolje izdavače.

Gjuro Szabó.